

Biografie

(verkorte versie en zonder voetnoten)

Albert Engstfeld wordt op 25 augustus 1876 in Düsseldorf geboren. In 1892 wordt hij toegelaten aan de Koninklijke Pruisische Academie, waar hij in 1896 zijn studies beëindigt. Hij volgt les bij o.a. volgende professoren: Heinrich Lauenstein, Hugo Crola, Adolf Schill, Peter Janssen en Arthur Kampf. Na een paar uitmuntende examens besluiten Janssen en Kampf in 1895 dat Engstfeld zeer getalenteerd is.

Onder impuls van de directeurs Peter von Cornelius en zijn opvolger Wilhelm von Schadow ontwikkelt zich de Düsseldorfse Kunstacademie vanaf 1819 tot een centrum voor romantische schilderkunst, dat vervolgens steeds meer de klemtoon legt op realistische elementen en in de 19de eeuw gestaag uitgroeit tot een organisatie die internationale naam en faam geniet.

Engstfelds medestudenten zijn o.a. Alexander Essfeld, Fritz Reusing, Johann Georg Dreydorff, Hans Kohlschein, Otto Sohn-Rethel, Max Clarenbach en Otto Linnemann. Samen met zijn vrienden Dreydorff en Linnemann treedt hij de vereniging "Laetitia" bij en krijgt daardoor toegang tot de wereld van galeristen en mecenasen, die zich destijds in de legendarische kunstenaarsvereniging "Malkasten" treffen. Reeds gedurende zijn studententijd heeft Engstfeld contact met de Düsseldorfse ondernemersfamilie Flender, in het bijzonder met Alfred Friedrich, die even oud is als Albert. Doorheen de tijd krijgt deze relatie steeds meer een kunstbevorderend kantje, wat ook cruciaal bijdraagt tot de levensstandaard van Engstfeld.

De schetsen en schilderijen uit zijn studiejaren tonen Engstfelds conservatieve houding, die zijn hele oeuvre kenmerkt. De gekozen onderwerpen ontleent hij aan het motieven-repertoire van het realisme: portretstudies, landschappen en marktscènes. Bij het schilderen en tekenen bedient hij zich op een voorzichtige manier van stijlelementen uit het impressionisme en voert een losse pennentrek.

De informatiebronnen over zijn studiejaren zijn gering en er bestaan nauwelijks werken van de kunstenaar uit deze periode. Enkel één document en één foto getuigen over de jaren aan de Academie. De foto toont Engstfeld, die zeer waarschijnlijk zijn studie aan het afronden is, te midden van zijn professoren en medestudenten voor het kasteel van Benrath tijdens een uitstapje.

De schilder volgt de aanbevelingen in de statuten van de Academische vereniging "Laetitia" en wordt na het beëindigen van zijn studies geen hoogleraar, maar focust zich op zijn eigen oeuvre.

Naar het einde van zijn studies toe vervaardigt hij een schilderij, het interieur van de Kruiskerk van Reichenberg in Bohemen (vandaag: Liberec in Tsjechië), als huwelijksgeschenk voor zijn oudere broer Hans, die op 9 oktober 1900 trouwt.

Op zijn kunstopvattingen hebben noch de secessiebewegingen noch de opkomst van de Jugendstil in het fin de siècle een grip. Het zijn veel meer zijn verblijven in Nederland en België tussen 1897 en 1914, vooral dan die in Sluis, Knokke en Brugge, die hem sterk beïnvloeden.

In Sluis woont hij vanaf 1897 eerst nu en dan bij zijn voormalige studiegenoot Johann Georg Dreydorff (1873-1935), daarna in het huis van weduwe Boderie, die hij meermaals portretteert. Later bouwt Dreydorff zelf een huis, wiens inrichting model staat voor een paar interieurs die Engstfeld schildert. De vrouw van Dreydorff bezit een pension in Knokke, waar Engstfeld ook vaker te gast is. In deze periode schildert hij ook het interieur van de Sint-Anna-kerk in Sluis, dat later door de Telfair Foundation in Savannah, Verenigde Staten, wordt gekocht.

Deze zeer succesvolle tijd in Nederland brengt Engstfeld ertoe in 1908 naar Brugge te verhuizen, waar hij eerst in de Sint Jacobstraat 62 woont en vervolgens in de 75 rue d'Ostende. Hij wordt ook lid van de kunstenaarsvereniging "Cercle Artistique Bruges."

Hoewel Hollandse motieven zijn oeuvre doorspekken, blijkt ook Brugge en omgeving een diepe indruk na te laten op de schilder. Tijdens zijn verblijf in Brugge schildert Engstfeld landschappen, marktscènes, het Begijnhof en katholieke processies. Tevens waagt hij zich aan stadsgezichten met grachten (reien), bruggen, pleintjes en kerken. Hij verdiept zich ook in het schilderen van interieurs, stillevens; overgeleverd zijn zelfs een paar schilderijen van vissersboten. De Vlaamse schilderkunst uit de 17de eeuw beïnvloedt Engstfeld niet enkel bij de compositie van de kerkinterieurs en het schilderen van stillevens, ook zijn ietwat aarzelend werkende stijl van de vroege jaren wordt door een meer vastberaden manier van schilderen ingeruild.

Vanaf 1907 houdt de artist een lijst bij van gerealiseerde werken, verkopen en deelname aan tentoonstellingen. Reeds vanaf 1908 verkoopt hij werken aan Belgische adellijken en ondernemers, maar ook aan bijv. de Amerikaanse viceconsul van Antwerpen Stanislaus H. Haine. De continu stijgende verkoop van zijn werken en deelname aan tentoonstellingen, die in notitieboekjes worden genoteerd, bewijzen dat hij voor het uitbreken van Wereldoorlog I goed kon leven van zijn kunst. Voor zijn werken, die hun weg vinden naar Italië en Hongarije, verdient hij tot 2.000 Duitse mark.

Meer dan 120 deelnamen aan tentoonstellingen van Brugge tot Gdansk en van Hamburg tot Wenen worden opgetekend, waaronder ook grote kunsthuisen uit die tijd opduiken, zoals het Glaspalast in München, het Künstlerhaus in Wenen en de Kunsthalle in Düsseldorf. Gerenommeerde "salon d'arts" als o.a. het netwerk van de gebroeders Schulte (Berlijn, Düsseldorf, Keulen), de groep Lenobel /Bangel (Keulen, Frankfurt), Louis Bock in Hamburg, Emil Richter in Dresden, Vollmer in Düsseldorf en May in Dortmund stellen schilderijen van Engstfeld tentoon. Naast private verkopen worden tijdens deze tentoonstellingen 65 werken verkocht. Niettemin worden twee kerkinterieurs, die hij tijdens de "Berliner Sezession" in 1911 wou tentoonstellen, geweigerd.

De thema's en motieven uit zijn tijd in Brugge zijn zeer geliefd bij zijn Duitse kopers. Tot zijn klantenstam tellen leden van de Düsseldorfse bourgeoisie, actief in de industrie en op de financiële markt. Volgens zijn aantekeningen begon Engstfeld ook zeer geliefde motieven te multipliceren voor verschillende klanten.

Na het uitbreken van Wereldoorlog I in augustus 1914 vlucht Engstfeld halsoverkop vanuit Brugge, over Nederland naar Duitsland uit angst voor internering, gevangenschap. Volgens zijn militair paspoort is hij vanaf 3 juni 1915 in militaire dienst in Wesel, later dan nog in Gütersloh en Bocholt. Omwille van zijn leeftijd (39) en zijn korte lichaamslengte (1,66 m) vecht hij nooit direct aan het front. Daardoor kan uitgesloten worden, dat hij als "oorlogsschilder", zoals een eerbetoon in 1936 ter ere van zijn 60ste verjaardag suggereert, heeft gediend.

In zijn notitieboekje staat vermeld dat hij in 1915 aan 5, in 1916 aan 6 tentoonstellingen deelneemt, dat hij in 1916 46 werken en in 1917 27 werken schildert. Het merendeel van zijn werken zijn reproducties van motieven die stammen uit de tijd in Nederland en België. Het lijkt wel of deze replica's, maar misschien ook vroegere werken, ontstaan zijn op basis van foto's en postkaarten van stadmotieven uit Brugge, waarvan hij er enkele had meegenomen naar Duitsland. In 1918 wordt niets in het notitieboekje genoteerd. Op 2 december 1918 wordt hij naar Hilden/Rheinland verzet.

Op 26 september 1919 trouwt Albert Engstfeld met Maria Hartmann (* 25 december 1887), de dochter van een herbergier in Oberhausen-Sterkrade. Ze leren elkaar kennen in het ziekenhuis van Wesel tijdens Engstfelds militaire dienst. Ze wonen samen in een appartement van Engstfelds vader in Hilden, een twintigtal kilometer van Düsseldorf. In 1920 wordt hun dochter Doris geboren, wiens leven hij vanaf haar doopsel met schetsen en tekeningen documenteert.

De voor die tijd aanzienlijke afstand tussen Hilden en Düsseldorf lijkt een struikelblok te zijn voor Engstfeld. Een terugkeer naar zijn vroegere netwerk lijkt uitgesloten. Niettemin lijkt dat de kunstenaar niet te storen. In zijn notitieboek staan voor 1919 35 werken vermeld, bijna allemaal olieverfschilderijen. Het merendeel van zijn schilderijen zijn reproducties van vroegere motieven, toch zijn er ook nieuwe motieven te herkennen. De schilderijen zijn duidelijk kleiner en de prijs aangepast aan de beginnende inflatie. Hij neemt deel aan 4 tentoonstellingen in Düsseldorf, waaronder voor de laatste maal in Galerie Schulte, en aan de „Ausstellung der Düsseldorfer Kriegsteilnehmer“ in de Kunsthalle. In 1920 is Engstfeld even productief en best succesvol met verkopen van werken.

Zijn artistieke productie loopt terug. In 1920 en 1921 neemt de kunstenaar nog deel aan een paar tentoonstellingen, daarna wordt niets meer opgetekend in zijn notitieboek, behalve dan een paar private aankopen.

Nadat zijn relaties met de Academie, de burgerij en het mecenaat, waarop kunstenaars van de Düsseldorfse Academie tot in het begin van de 20ste eeuw konden tellen, na WO I wegvalt, beginnen moeilijke financiële tijden. Ondersteund wordt de schilder door zijn oude vriend, de ondernemer Alfred Friedrich Flender (1876-1939), intussen voorzitter van de “Kunstvereniging van het Rijnland en Westfalen”, door bij hem regelmatig werken te kopen. Na Flenders dood zetten Flenders zonen Walther en Friedrich A. het mecenaat verder en blijven Engstfeld tot aan zijn dood financieel ondersteunen met een apanage. Voor het levensonderhoud van de Engstfelds zorgt Engstfelds vader, zijn vrouw en hun familie.

Bij de ondernemers in het industriële oord Hilden met zijn grote staal-, textiel- en chemiebedrijven vindt Engstfeld nieuwe geldschietters, die niettemin vooral de “klassieke” motieven uit Nederland en België prefereren, wat ongedateerde krantenartikels en vondsten uit de jaren 1920-1930 bevestigen. De afmetingen zijn niettemin kleiner en het merendeel van de nieuwe werken verbeeldt het landschap rond Hilden. Zijn aquarellen en tekeningen belichten details uit het dagelijkse leven en zijn oude geliefde thema's zoals processies en markten, duiken weer op, maar nu in een Duitse omgeving.

De twaalf jaren Nazi-regime zijn ongunstig voor Engstfeld. In feite weigert hij geen lid te worden van de “Reichskammer der Bildenden Künste”, maar zijn engagement is minimaal.

In de jaren 30 maakt hij het portret van de stichtster van de Orde der Minderbroeders in Olpe en van de burgemeester van Hilden. Het museum van Hilden vraagt hem een portret in kleur te maken van Fabricius Hildanus, die in Hilden werd geboren en één van de belangrijkste artsen van de Renaissance was.

In 1942 verblijven Engstfeld en zijn vrouw twee maanden in het dorpje Elferhausen in Beieren. Hier maakt hij een groot aantal kleine aquarellen en tekeningen, die tot de beste van zijn oeuvre worden geteld.

Naar aanleiding van zijn 75ste verjaardag organiseert de gemeente Hilden een verkooptentoonstelling. Naderhand manifesteren zich tekenen van fysieke en geestelijk verval en op 20 april 1956 sterft Engstfeld in het ziekenhuis St. Martin in Richarth. Hij wordt begraven op het kerkhof van Hilden. In 1965 wordt een kleine retrospectieve in het kader van een regionale tentoonstelling georganiseerd.

Opgemaakt door Dr. Eva Reifert (2014)

Toevoegingen en correcties op basis van nieuwe documenten en later opgedoken werken: Dr. Paul A. Engstfeld

(gemaakt op 24 april 2020)